

PROFESSIONAALISEN TOIMINNAN RAJOISTA

Alaotsikossa Juhani Lehto esittelee väitöskirjansa tutkimukseksi ”lääkärien, sosiaalityöntekijöiden ja poliisien juoppouteen kohdistuvasta työstä ja siihen kohdistuvien professionaalisuusodotusten vaikutuksesta”. Lehdon mielestä siis on olemassa ilmiö, johon tieteellisessä tutkimuksessa voi viitata käsitteellä ”juoppous”. Tarkkaa määritelmää hän ei esitä, vaan vetäytyy nopeasti Ilkka Taipaleen ja Klaus Mäkelän kirjoitusten taakse.

Laiminlyönti on kiusallinen, koska ”juoppous” tämän jälkeen otetaan annettuna mm. tutkimuskohdetta määriteltäessä ja rajattaessa. Yksi Lehdon peruskysymyksistä kuuluu: ”Mitä lääkäreihin, sosiaalityöntekijöihin ja järjestyspoliiseihin kohdistuvia odotuksia jäsentävä ’professionaalisen auttamisen ihanne’ sisältää ja miten se ilmenee juoppouteen liittyvän työn osalta?”

Juoppouteen liittyvän työn?

En ymmärrä. On hypättävä Lehdon empiriaan nähdäkseen, mitä hän juoppo- ja juoppouspuheellaan tarkoittaa. Aineisto koostuu 21 lääkärin, 21 sosiaalityöntekijän ja 18 järjestyspoliisin nauhoitetuista puheista Lehdon haastattelussa heitä tunnista puoleentoista tuntiin.

Ennen noita puheita Lehto käy läpi tilastoja ja aiempaa tutkimusta. Menen yhä enemmän ymmälle hänen juoppouden käsitteestään. ”Sosiaali-

huollon avopalveluista juopot rasittavaterityisesti A-klinikoita”, Lehto valittaa. ”A-klinikoilla ja niiden nuorisoasemilla on vuodessa lähes 40.000 juoppoa asiakasta.”

Kamalaa! Olenkohan itekin syyllistynyt rasittamaan A-klinikoita juupoilla toimittaessani sinne pari kaveria, jotka eivät saaneet ryypyyään poikki? Olen niin sekaisin, että silmissäni vilisee juoppoja sosiaalityöntekijöitä, kun luen: ”Lisäksi juoppous rasittaa sosiaalityöntekijöitä jossakin määrin esimerkiksi kasvatus- ja perheneuvoloissa, mielenterveys-toimistoissa ja terveyskeskuksissa.”

Pakenen lukuun V, haastattelujen esittelyn alkuun. Osoittautuu, että Lehto on piilottanut sanan ”juoppo” taakse todellisen ilmiösotkun. Jos ihmiselle sattuu lääkärinhoitoa vaativa tapaturma, kun hän on ottanut viinaa humalaan saakka, hän on ”juoppo potilas”, jota paikatessaan lääkäri ”kohtaa potilaan juoppouden”. ”Raskauden ehkäisyyn lääkkeitä hakeva juoppo nainen” on samanlainen ”juoppouden kohtaamistilanne” kuin ”ensisijaisesti juoppoutensa vuoksi ajanvarausvastaanotolle hakeutunut potilas”. Tutkimus etenee niin, että tekijä yrittää selvittää sitä, minkä ensin on sotkenut.

Koska näemme väitöskirjan, jossa tarkastellaan juoppoutta

ravintoloiden ja juhlatilaisuuksien rasituksena? Tasavallan presidentinkin kutsuu vuodesta toiseen kauhean määrän ”juoppoja” rasittamaan linnan palveluskuntaa. Kuinkahan monta ”luentoa kuuntelemaan tullutta juoppoa opiskelijaa” kohtaan joka tiistai peruskursillani? Olen ymmärtänyt heidät vain luennoille tulleiksi opiskelijoiksi, mutta Lehdon väitöskirjan jälkeen maailma ei ole entinen. Juoppoja ja juoppoutta näkee kaikkialla.

Ei, päätän säilyttää arvostelukykyäni tekemällä johtopäätöksen, että Lehdon lähtökohdat ovat pielessä. Siksiköhän kirja pian murenee jutusteluksi niistä näistä? Mukava sitä on lueskella, kun teksti etenee joutuisasti asiasta kolmanteen. Parisataa sivua on jaettu yli puoleentoista sataan pikku jaksoon, joilla on sellaisia otsikoita kuin ”Onko professionaalinen hoiva edes mahdollista?”, ”Katsaus juoppouden sairauksiksi määrittelyn historiaan”, ”Auttaminen poliisityön ’likaisena’ puolena” tai ”Moraalisten kysymysten käsittelyn vaihtoehdot”. Kiintoisia aiheita, joita kutakin käsitellään keskimäärin vajaalla puolellatoista sivulla.

Jos Lehdon tutkimusta kuitenkin yrittää katsoa kokonaisuutena eikä vain hauskana ryypyyä ja kulauksia -koosteena, niin erityiseen ammattitaitoon perustuvan toiminnan

rajojen pohdintana lääkärin, sosiaalityöntekijän ja poliisin työssä sillä on ansioita. Vielä paremman siitä olisi saanut rajoittumalla vaikkapa lääkärin ammattiin ja yrittämällä haravoida kaikki erilaiset tilanteet, joissa ei oikein tunnu riittävän, että lääkäri tekee vain sen, mikä hänelle lääkärinä varsinaisesti kuuluu.

Tyytyykö lääkäri vain paikkaamaan ruhjeet naiselta, jota hänen miehensä toistuvasti ruhjoo? Rajoittuuko hän aina vain uusimaan lääkereseptin miehelle, jonka vaivoihin eläkkeelle pääsy olisi paras ratkaisu? Nämä tapaukset kuuluvat samaan yhteyteen kuin potilas, jonka verenpaine saattaisi laskea ilman lääkkeitä, jos hän lopettaisi alkoholinkäytön (Lehdon ”juoppo”). Onko lääkärin sittenkin helpompi puuttua potilaan alkoholinkäyttöön kuin eläkeasioihin tai väkivaltaiseen kohteluun kotona? Tästä asetelmasta nousisi mielekkäitä kysymyksiä.

Nyt ”juoppouden” käsite yhdistää yhteenkuulumatonta ja erottaa sitä, mikä kuuluisi yhteen. Alkoholitutkimussäätiön rahoitusko on johtanut tieteellisesti vähemmän hedelmälliseen asetelmaan? On varmaan mainiota päästä Alkoholipoliittisen tutkimuslaitoksen työyhteisön jäseneksi, mutta pitääkö samalla kritiikittä omaksua sen isojen poikien reippaat puheet ”juoppoista”?

”Professiokriittisenä” tutkimuksena, alkoholipuolen unohtaen, luin työtä myötämielisesti ja innostuneena. ”Esimerkiksi kuva yhteiskunnallisten ongelmien ”terapeutoimisesta”

prosessina, jossa ammattikunnat monopolisoivat työnsä kohteeksi yhä uusia alueita, perustuu usein pikemminkin professionaalisuuslupauksiin kuin ammattikuntien jäsenten käytännön toiminnan tutkimiseen”, Lehto kirjoittaa. Hän on aloittanut tällaisen toiminnan tutkimisen ja näyttää muutamien erikoistapauksin kaksi asiaa.

Ensiksi, arkityössä kehittyvät muotoja, joita ohjaa pikemmin moraalinen tai esteettinen (Lehdon ”dramaturginen”) pyrkimys kuin tiukka tieteellisyys-teen pohjaava ammattitaito. Poliisi ei ainoastaan ”ylläpidä järjestystä”, mikä kuuluu hänen ammattiinsa, vaan esim. siivoaa syrjemmälle henkilöitä, joiden näkyvissäolo on vastoin vallitsevia makukäsityksiä. Lääkäri ei ainoastaan paranna potilaita, vaan harjoittaa myös moraalista ohjausta parempaan elämään. Näin on monissa muissakin ammateissa, tämä on hyvä nähdä ja myöntää.

Toiseksi, pyrkimyksestä lisätä ammattitaitoa ei silti tarvitse luopua. Poliisi voi kehittää neuvottelutaitoaan niin, että esim. päihtyneet kyettäisiin hoitelemaan ilman voimankäyttöä ja vapaudenriistoa. Lääkärit voisivat oppia mm. alkoholinkäytön säätelystä lisää niin, että kykenisivät moraalisten kehotusten sijasta antamaan käytännöllisempää apua. Tätä kai Lehto tarkoittaa retävällä puheellaan ”kroonisesti sairaiden juoppojen” hoitamisen taitojen lisäämisestä.

Sillä tavalla alkoholiongelma kuitenkin sopii tähän yhteyteen, että se on hyvä esi-

merkki vaivasta, johon on vaikea saada juuriin menevää apua keneltäkään, jos kukin ammattikunta rajoittuu tiukasti professionaaliseen toimintaan. Rinnakkaisesimerkiksi olisi sopinut viinaan turvautumattoman ihmisen kipu, levottomuus ja ahdistus, joka seuraa siitä, että hän on joutunut jonkinlaiseen ihmissuhdeansaansa. Tuskin tähänkään vaivaan yleislääkäriltä, sosiaalityöntekijältä ja poliisilta helposti kokonaisvaltaista hoitoa saa, vaikka ongelmissa joutuisikin heidän työnsä kohteeksi.

Tutkimuksena professionaalisen toiminnan rajoista, mutta myös ammattitaidon kehittämisen mahdollisuuksista Lehdon kirjaa kannattaa lukea siellä, missä suunnitellaan ja annetaan ammatillista koulutusta ihmisten kanssa työskentelemiseen. Näiden alojen jatkokoulutukseen teos tarjoaa hyvää pohdinta-aineistoa. Toivottavasti kirjan kummallinen juoppousdiskurssi ei saa aikaan isompaa vahinkoa siinä, miten alkoholinkäyttöä ihmiselämään mitä moninaisimmin tavoin niveltävänä asiana ymmärretään ja käsitellään.

JUHANI LEHTO
JUOPPOJEN
PROFESSIONAALINEN
AUTTAMINEN
HELSINKI: SOSIAALI- JA
TERVEYSHALLITUKSEN
TUTKIMUKSIA 1/1991

ANTTI ESKOLA